

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

10. Sınıf

COĞRAFYA

CEVAP ANAHTARI

İÇİNDEKİLER

2

COĞ.10.4.2. Türkiye ve dünyadaki yerleşmeleri fonksiyonlarına göre sınıflandırabilme

- a) Türkiye ve dünyadaki yerleşmelerin fonksiyonları üzerinde etkili olan değişkenleri belirler.
- b) Türkiye ve dünyadaki yerleşmelerin fonksiyonları üzerinde etkili olan değişkenleri ayrıştırır.
- c) Türkiye ve dünyadaki yerleşmelerin fonksiyonları üzerinde etkili olan değişkenleri tasnif eder.
- ç) Türkiye ve dünyadaki yerleşmeleri fonksiyonlarına göre etiketler.

9

COĞ.10.5.1. Ekonomik faaliyetleri sektörlere göre sınıflandırabilme

- a) Ekonomik faaliyetlerin sınıflandırılmasındaki ölçütleri belirler.
- b) Ekonomik faaliyetleri sektörlere göre ayırır.
- c) Ekonomik faaliyetleri sektörlere göre tasnif eder.
- ç) Ekonomik faaliyetleri sektörlere göre etiketler.

16

COĞ.10.5.2. Ekonomik sektörlerin dağılımını gösteren tablo, grafik, şekil ve/veya diyagramlar üzerinden farklı gelişmişlik seviyesine sahip ülkeleri karşılaştırabilme

- a) Farklı gelişmişlik seviyesine sahip ülkelerde ekonomik sektörlerin dağılımını gösteren tablo, grafik, şekil ve/veya diyagramları bileşenleriyle tanır ve anlamlandırır.
- b) Farklı gelişmişlik seviyesine sahip ülkelerde ekonomik sektörlerin dağılımını gösteren tablo, grafik, şekil ve/veya diyagramları çözümler.
- c) Farklı gelişmişlik seviyesine sahip ülkelerde ekonomik sektörlerin dağılımını gösteren tablo, grafik, şekil ve/veya diyagramlardan sonuç çıkarır.
- ç) Farklı gelişmişlik seviyesine sahip ülkelerde ekonomik sektörlerin dağılımını gösteren tablo, grafik, şekil ve/veya diyagramlardan elde ettiği sonuçları karşılaştırır.

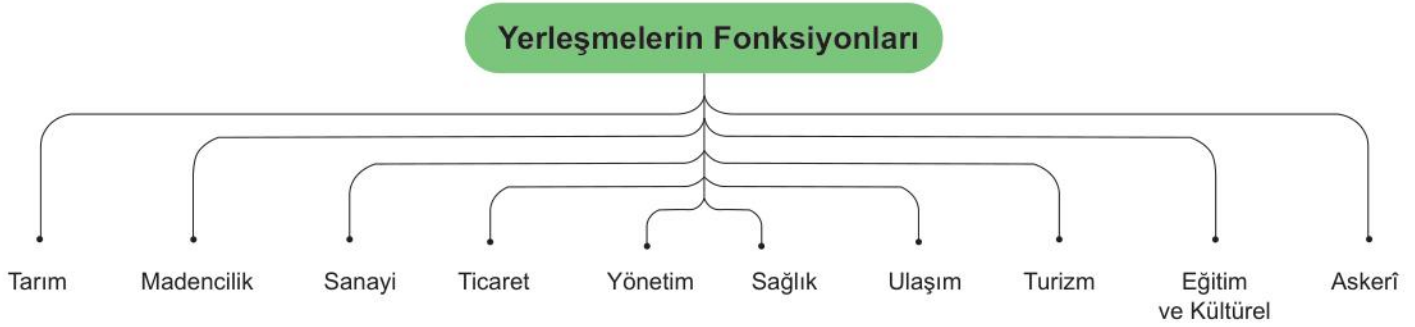
22

COĞ.10.5.3. Ekonomik sektörlerin Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemini gösteren tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram hazırlayabilme

- a) Ekonomik sektörlerin Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemine ilişkin oluşturacağı tablo, grafik, şekil ve/veya diyagramın amacını belirler.
- b) Ekonomik sektörlerin Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemine ilişkin oluşturacağı tablo, grafik, şekil ve/veya diyagramın türünü ve kullanacağı araç gereci belirler.
- c) Ekonomik sektörlerin Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemine ilişkin oluşturacağı tablo, grafik, şekil ve/veya diyagramla ilgili veri toplar.
- ç) Topladığı verileri ekonomik sektörlere göre sınıflandırır.
- d) Ekonomik sektörlere göre sınıflandırdığı verileri görselleştirir.
- e) Ekonomik sektörlerin Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemini gösteren tablo, grafik, şekil ve/veya diyagramları amaca uygun şekilde kullanır.

Herhangi bir yerleşmenin oluşmasını ve varlığını sürdürmesini sağlayan ekonomik, sosyal ve kültürel amaçlı faktörler o yerleşmenin fonksiyonlarını ifade eder. Yerleşmeler birden fazla fonksiyonel özelliklere sahip olabilmektedir.

Aşağıda yerleşmelerin fonksiyon türlerinin gösterildiği bir şema ve bazı yerleşmelerin sahip oldukları özellikler ile ilgili bilgilerin numaralandırılarak gösterildiği yapılandırılmış grid tablosu verilmiştir.

1 Ham madde ve ara malların atölye, fabrika gibi yerlerde bilgi, beceri ve teknolojiye dönüştürülmesi faaliyetlerinin ön plana çıktığı yerleşmelerdir.	2 Hayvancılık, balıkçılık, ormancılık gibi birincil ekonomik faaliyetlerle gelişme gösteren yerleşme alanlarıdır.	3 Ülkelerin idare birimlerinde (meclis, bakanlıklar vb.) yürütülen idari işler için birer merkez konumunda olan yerleşmelerdir.
4 Yerin üstündeki ve altındaki minerallerin (demir, bakır, mermer, kömür vb.) çıkarılması ve işletilmesi süreçleriyle ön plana çıkan yerleşmelerdir.	5 Ekonomik kazanç elde etmek amacıyla ürünlerin alınıp satılması sürecini kapsayan faaliyetler açısından çevresine göre bir çekim merkezi olan yerleşmelerdir.	6 İnsanların ve diğer varlıkların belirli amaçlar doğrultusunda bir noktadan başka bir noktaya kara, hava, deniz ve demir yollarıyla yer değiştirmesine yönelik faaliyetler için geçiş noktası olan yerleşmelerdir.
7 Dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla ziyaret edilen ve cazibe merkezi olan yerleşmelerdir.	8 Dünya genelinde kabul gören üniversiteler ile önemli merkezlerde yürütülen tarih, sanat gibi faaliyetler açısından ön plana çıkan yerleşmelerdir.	9 Savunma amaçlı önemli tesislerin, birliklerin ve çeşitli teçhizatların bulunmasıyla ön plana çıkan yerleşmelerdir.

1. Yapılandırılmış gridte verilen bilgileri aşağıdaki tablo üzerinde gösterilen yerleşme fonksiyonlarıyla eşleştiriniz.

Fonksiyon	Bilgi Numarası
Yönetim	3
Sanayi	1
Ticaret	5
Turizm	7
Askeri	9
Tarım	2
Madencilik	4
Ulaşım	6
Eğitim ve kültürel	8

2. Yapılandırılmış grid tablosunda verilen özellikler doğrultusunda aşağıdaki yerleşim merkezlerinin karşısına hâkim fonksiyonlarını tanımlayan kutucukların numaralarını yazınız.

Yerleşim Merkezi	Kutucuk Numarası
Manchester (İngiltere)	1
Dubai (BAE)	7
Harvard (ABD)	8
Zonguldak (Türkiye)	4
Moskova (Rusya)	3

3. Yaşadığınız şehrin tabloda verilen fonksiyonlardan hangilerine sahip olduğunu yazınız. Bu fonksiyonların gelişmesinde etkili olan doğal ve beşerî faktörleri açıklayınız.

Cevap Anahtarı

Cevap öğrenci yorumuna bırakılmıştır.

4. Aşağıdaki tabloda yerleşmelerin fonksiyonlarını etkileyen doğal ve beşerî faktörler verilmiştir.

Tabloda gösterilen doğal ve beşerî faktörlerin, gelişmesinde etkili olduğu yerleşme fonksiyonlarını şemadan tespit edip karşısına yazınız.

Şehirlerin Fonksiyonlarını Etkileyen Doğal ve Beşerî Faktörler	Gelişen Fonksiyonlar
VERİMLİ TOPRAK & SU	Tarım
YER ALTI KAYNAKLARI	Madencilik
DOĞAL LİMAN & KÖRFEZ	Ticaret ve ulaşım
ÜNİVERSİTE & AR-GE	Eğitim ve kültürel
DİNÎ & TARİHÎ MABETLER	Turizm ve kültürel
İDARİ MERKEZ	Yönetim

5. Görseldeki şehrin gelişmesinde etkili olan, temel unsuru ve fonksiyonunu şemadan tespit ederek yazınız. Bu fonksiyonlara sahip şehirlere bir örnek veriniz.

Etkili olan unsur: Liman ve körfez

Şehrin fonksiyonu: Ulaşım, ticaret

Bu fonksiyona sahip bir şehir: Marsilya (Fransa)

6. Aşağıdaki Dünya haritası üzerinde bazı yerleşmeler gösterilmiştir.

Aşağıda verilen kutuları örnekteki gibi fonksiyonlarına göre etiketleyiniz. Yaptığınız etiketlemeye uygun örnek şehirleri yukarıdaki haritadan üzerinde belirleyip kutulara yazınız. (Bir şehri birden fazla kutuya yazabilirsiniz.)

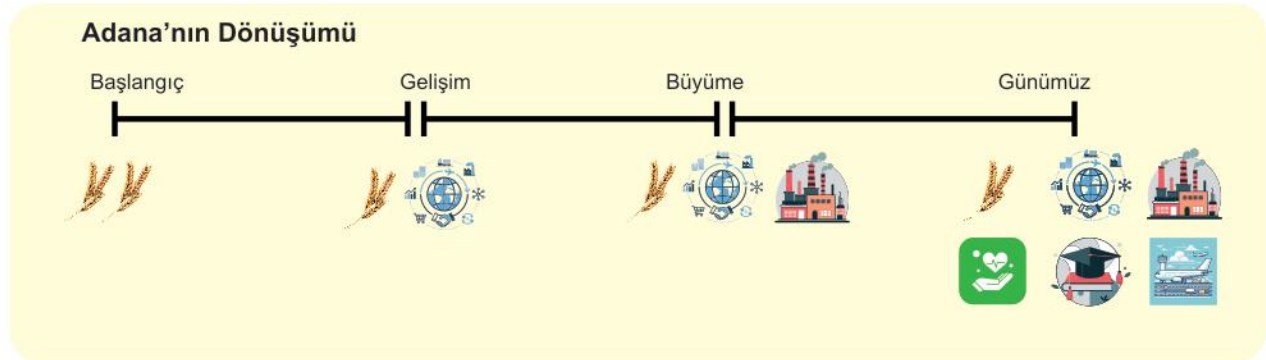
Washington Paris Hartum Moskova Pekin	Paris Rio De Jenerio Los Angeles New York	HongKong Melbourne Los Angeles New York
YÖNETİM	TURİZM	TİCARET
Semerkant Paris Los Angeles Rio De jenerio Melbourne	Johannesburg	Kütahya Hartum
KÜLTÜREL	MADENCİLİK	TARIM

Aşağıda Adana şehrinin fonksiyonlarının gelişimi ile ilgili bir metin verilmiştir. Bu metni dikkate alarak verilen soruları cevaplayınız.

Adana geçmişten günümüze farklı fonksiyonlar kazanarak gelişmiş bir şehirdir. Tarihi M.Ö. 3000 yıllarına kadar uzandığı bilinen şehrin Seyhan Nehri kıyısına bir konak yeri olarak kurulduğu tahmin edilmektedir. Şehrin gelişiminde özellikle Seyhan ve Ceyhan ırmakları, Akdeniz ikliminin elverişli koşulları ve Çukurova'nın verimli tarım toprakları belirleyici rol oynamıştır. Tarımdan elde edilen ürünler, şehirde ticari faaliyetlerin başlamasını ve atölye tipi sanayi (dokuma, un ve yağ) tesislerinin kurulmasını sağlamıştır. Zamanla şehir, fabrikaların bacalarının tıttığı bir üretim merkezine dönüşmüştür.

Sanayileşme, iş gücü ihtiyacını ve göçü beraberinde getirdi. Artan nüfus, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için pazar yerlerinin, mağazaların ve ticaret ağlarının gelişmesini sağladı. Böylece Adana, sadece üreten değil, aynı zamanda alışverişin yaygınlaştığı bir yerleşim merkezi hâline geldi.

Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan Adana, günümüzde modern ulaşım ağlarıyla Türkiye'nin önemli ulaşım koridorlarından biri haline gelmiştir. Şehir, doğu-batı ve kuzey-güney yönlü gelişen otoyollar sayesinde güçlü bir karayolu bağlantısına sahiptir. Tarihi Bağdat Demiryolu üzerinde yer alan Adana Garı, demiryolu ulaşımındaki önemini sürdürürken, şehir merkezine yakın konumdaki havalimanı da ulaşımında önemli yere sahiptir.

Adana şehrinin fonksiyonlarının gelişim çizelgesi

1. Adana şehrinin fonksiyonlarının gelişmesinde etkili olan doğal faktörler nelerdir?

Cevap Anahtarı

Su kaynakları (Seyhan ve Ceyhan), ılıman iklim koşulları (Akdeniz iklimi) ve verimli tarım toprakları Adana şehrinin fonksiyonlarının gelişmesinde etkili olan doğal faktörlerdir.

2. Adana şehrinin nüfusunun artmasında etkili olan beşerî faktörler nelerdir?

Cevap Anahtarı

Şehrin tarihi yapısı, ekonomik faaliyetleri ve ulaşım yolları ile ilgili açıklamalar doğrultusunda cevap yazılması beklenmektedir.

3. Adana'da tarım fonksiyonunun gelişmesiyle doğrudan ilişkili olan diğer fonksiyonlar nelerdir? Açıklayınız.

Cevap Anahtarı

Adana'da sanayi ve ticaret fonksiyonları tarım fonksiyonunun gelişmesiyle ilişkili olan fonksiyonlardır. Çünkü tarımdan elde edilen ürünlerin alım satımı, şehirde ticari faaliyetlerinin başlamasını sağlamıştır. Aynı zamanda bu ürünleri işleyen atölye tipi sanayi (dokuma, un ve yağ) tesisleri kurulmuştur.

4. Adana şehrinin fonksiyonlarının gelişim çizelgesinden ve metinden hareketle şehrin dönemlere göre gelişen fonksiyonlarını aşağıdaki tabloya yazınız.

Başlangıç	Gelişim	Büyüme	Günümüz
Tarım	Tarım Ticaret	Tarım Ticaret Sanayi	Tarım Ticaret Sanayi Ulaşım Eğitim Sağlık

5. Aşağıda verilen yerleşmeleri fonksiyonlarına göre ayırıp tabloda uygun yerlere yazınız.
(Bir yerleşmeyi birden fazla fonksiyonun altına yazabilirsiniz.)

Tokyo (Japonya)	Essen (Almanya)	New York (ABD)	Salihli (Manisa)
Gebze (Kocaeli)	Hong Kong (Çin)	Johannesburg (Güney Afrika Cumhuriyeti)	Marsilya (Fransa)
Hamburg (Almanya)	Ereğli (Zonguldak)	Paris (Fransa)	Roma (İtalya)
Seul (Güney Kore)	Dubai (Birleşik Arap Emirlikleri)	Bodrum (Muğla)	Söke (Aydın)
Lizbon (Portekiz)	Londra (İngiltere)	Çeşme (İzmir)	Madrid (İspanya)
Ankara	Manchester (İngiltere)	Washington (ABD)	Çarşamba (Samsun)

Sanayi Fonksiyonu	Yönetim Fonksiyonu	Turizm Fonksiyonu	Liman Fonksiyonu	Tarım Fonksiyonu	Madencilik Fonksiyonu	Ticaret Fonksiyonu
Gebze Londra Manchester	Tokyo Paris Roma Seul Ankara Lizbon Londra Madrid Washington	New York Paris Roma Dubai Bodrum Çeşme Madrid	New York Marsilya Hamburg Lizbon	Salihli Söke Çarşamba	Essen Johannesburg Ereğli	Tokyo New York Hong Kong Lizbon Marsilya

Karadeniz'in Tatlı Esintisi

Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'da düzenlenen uluslararası gıda fuarı, dünyanın dört bir yanından gelen misafirlerle dolup taşıyordu. Fuarda Türk markaları arasında yer alan fındık ezmesi büyük ilgi görüyordu. Şirket yöneticisi Şükran Hanım ve ekibi yabancı ziyaretçilere markalarının yeni çikolata serisini tanıtıyordu. Şükran Hanım'ın yanında Ar-Ge uzmanı Ali Bey ve tasarımcı Ayşe Hanım da bulunuyordu. Ali Bey bu yeni ürünün lezzet ve kıvamını ayarlamak için araştırma ekibiyle günlerce çalışma yapmıştı. Ayşe Hanım ise ürünün ambalaj tasarımını ve tanıtım afişlerini hazırlamıştı.

Ali Bey, ürünün besin değerini anlatan bir sunum yaparken Ayşe Hanım, Karadeniz'den ilham aldığı ambalaj tasarımlarını fuar ziyaretçilerine gösteriyordu. Şükran Hanım ise Balkan pazarına açılmak için yerel firmalarla görüşmeler yapıyor, yeni anlaşmalar için stratejik adımlar atıyordu.

Ziyaretçiler ürünleri tadarken sıkça şu soruyu soruyordu:

– Bu eşsiz tadın hikâyesi nerede başlıyor?

Ali Bey gülümseyerek yanıtladı:

– Bu lezzetin yolculuğu Ordu'da, küçük bir fındık bahçesinde başlıyor...

Ordu'da yaşayan çiftçi Hasan Bey, bahar aylarında fındık bahçesinin bakımını özenle yapar. Ağaçların dibini temizler, gübre atar ve yaz boyunca dalların dolmasını sabırla izler. Eylül ayında ise Karadeniz'in tatlı rüzgârları ile birlikte hasat vakti gelir. Hasan Bey, bahçesindeki en olgun fındıkları tek tek toplar. Fındıkları harmanda kurutup kooperatife teslim eder.

Hasan'ın teslim ettiği fındıklar, kooperatiftan alınarak kamyon şoförü Ahmet Bey tarafından Giresun'daki modern üretim tesisine götürülür. Burada gıda mühendisi Elif Hanım ve üretim ekibi büyük bir titizlikle çalışır. Fındıklar önce ayıklanır, ardından kavrulur ve özel makinelerde çikolata, fındık kremasına ve diğer gıda ürünlerine dönüştürülür. İçinde bizim markamızın da bulunduğu ürünler dağıtım ekipleri tarafından marketlere, pastanelere ve büyük şehirlere ulaştırılır.

Ali Bey sunumunu şu sözlerle tamamlar:

İşte gördüğünüz bu çikolata, Ordu'daki bir bahçede başlayan yolculuğun, yüzlerce kişinin emeğiyle Bosna Hersek'e kadar ulaşmış hâlidir. Biz de bu lezzeti dünya markası yapmak için buradayız.

Aşağıdaki soruları verilen metin içeriğine göre yanıtlayınız.

1. Hasan Bey ile Elif Hanımın üretim sürecindeki rollerini dikkate aldığınızda yaptıkları ekonomik faaliyeti birbirinden ayıran temel ölçüt nedir? Açıklayınız.

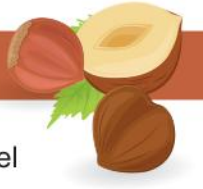
Cevap Anahtarı

Metne göre Hasan Bey ile Elif Hanımın yaptıkları ekonomik faaliyetleri birbirinden ayıran temel ölçüt, üretim sürecinde yer aldıkları aşama ve faaliyetin niteliğidir. Hasan Bey hammadde üretiminde yer alırken Elif Hanım ise sanayi üretiminde yer almaktadır.

- Hasan Bey, Ordu'da fındık bahçesinde çalışarak doğal ortamdan hammadde elde etmektedir. Tarımsal üretim yaptığı için birincil (tarım) ekonomik faaliyet içinde yer alır. Bu aşamada doğrudan doğadan ürün sağlanır, sanayiye ham madde sunulur.
- Elif Hanım ise Giresun'daki modern tesiste fındığı işleyerek çikolata ve fındık kreması gibi ürünlere dönüştürmektedir. Bu faaliyet ham maddenin işlenmesi olduğu için ikincil (sanayi) ekonomik faaliyet kapsamındadır.

2. Fındık ezmesinin Ordu'daki bahçeden Bosna Hersek'teki fuara kadar geçirdiği süreçleri ekonomik sektörlere göre aşağıdaki tabloda gösteriniz.

Ordu'dan Bosna Hersek'e kadar geçirdiği süreçler ve bu süreçlerin ilgili olduğu ekonomik sektörler					
Süreç	Bakım ve hasat	Kooperatife teslim	Kooperatiften fabrikaya ulaştırma	Fabrikada işleme	Tüketim bölgelerine dağıtım
Ekonomik sektör	Birincil	Üçüncül	Üçüncül	İkincil	Üçüncül

3. Metinde adı geçen kişilerin yaptıkları işleri ve bu işlerin sınıflandırılmasında kullanılan temel ölçütleri aşağıdaki tabloya örnekteki gibi yazınız.

Kişi	Yaptığı iş	Temel ölçüt
Şükran Hanım	Yönetim	Yönetim ve organizasyon
Hasan Bey	Çiftçilik	Doğadan ham madde elde etme
Elif Hanım	Üretim (Gıda mühendisi)	Ham maddenin işlenmesi
Ahmet Bey	Taşımacılık (Şoför)	Ürünlerin yer değiştirmesini sağlama
Ayşe Hanım	Ürün ambalaj tasarımı	Tasarım ve pazarlamaya yönelik bilgi ve yaratıcılık

4. Metinde geçen aşağıdaki meslekleri, ekonomik faaliyet türüne göre sınıflandırıp, sektör kutularına numaralarını yazınız. Sektör kutularını ekonomik faaliyetlere uygun olarak etiketleyiniz.

1 Çiftçilik

2 Şoför

3 Şirket Yöneticisi

4 Gıda Mühendisi

5 Pazarlama

6 Ar-Ge uzmanı

7 Tasarım

8 Tarım işçisi

SEKTÖR KUTULARI

Kutu A

1
8

Birincil

Kutu B

4

İkincil

Kutu C

2
5

Üçüncül

Kutu Ç

7
6

Dördüncül

Kutu D

3

Beşincil

Aşağıda Elif, Murat ve Selen'in uğraştıkları ekonomik faaliyetler ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bilgileri dikkate alarak soruları cevaplayınız.

Elif'in Hikâyesi

Toprakları verimli bir bölgede yaşayan Elif, tarlada sebze üretimi yapmaktadır. Günün büyük bir kısmını tarlada geçirir. Ekim, sulama ve hasat gibi işlemleri çoğunlukla el emeğiyle yürütür. Teknolojik araçlar sınırlı olduğundan işlerin büyük bölümü fiziksel güç gerektirir.

Murat'ın Hikâyesi

Murat, yeni açılan bir gıda işleme fabrikasında makine operatörüdür. Murat, üretim hattındaki makineleri kontrol eder, gerekli ayarlamaları yapar ve üretimin durmadan devam etmesini sağlar. Çalıştığı ortamda otomasyon ve makineler yoğun olarak kullanılır, bu nedenle teknik bilgi ve dikkat gerektiren bir iş yapmaktadır.

Selin'in Hikâyesi

Büyükşehirde bir bankada çalışan Selin, müşterilere hesap işlemleri, kredi başvuruları ve dijital bankacılık konularında destek verir. Selin, gün boyu insanlarla iletişim hâlinindedir. Teknolojiyi etkin kullanarak bankanın işlemlerinin hızlı ve güvenli yürütülmesini sağlar.

1. Elif, Murat ve Selin'in hikâyelerinden yola çıkarak uğraştıkları ekonomik faaliyetleri ve ilişkili olduğu sektörleri aşağıdaki tabloya yazınız.

	Ekonomik faaliyet	İlişkili olduğu sektör
Elif	Tarım	Birincil
Murat	Sanayi	İkincil
Selin	Hizmet	Üçüncül

2. Elif'in yaptığı tarımsal işler ile Murat'ın çalıştığı sanayi işlerinde gerekli olan iş gücü özellikleri nasıl farklılık göstermektedir? Bu farklılıkların ortaya çıkma nedenlerini açıklayınız.

Cevap Anahtarı

Elif'in tarımda yaptığı işler, daha çok bedensel güç, tecrübe ve doğa şartlarına uyum sağlamayı gerektirir. Teknolojik imkânların sınırlı olması nedeniyle birçok işlem insan emeğiyle yürütülür. Bu nedenle tarımda çalışanların uzmanlık gereksinimi düşük, fiziksel dayanıklılığı yüksek olmalıdır.

Murat'ın sanayide yaptığı işte ise teknik bilgi, makine kullanımı ve üretim sürecini takip etme becerileri ön plandadır. Sanayide makinelerin ve otomasyonun yaygın olması, çalışanların daha eğitilmiş ve belli konularda uzmanlaşmış olmasını zorunlu kılar.

Bu farklar, tarım ve sanayi sektörlerinin yapılarından kaynaklanır. Tarım doğayla iç içe ve yoğun emek gerektiren bir faaliyet iken; sanayi teknolojiye dayalıdır ve daha çok teknik donanım gerektirir.

Elif'in yaşadığı bölgede zamanla bölgedeki demir madenciliği ve bu madenleri işleyen küçük metal işleme atölyeleri kurulmuştur. Devlet ve özel sektör iş birliğiyle bölgeye "Ekonomik Faaliyetlerin Dönüşümü Projesi" adı altında büyük yatırımlar yapılmıştır. Bu yatırımların sonucunda bölgenin ekonomik yapısı değişmiş; bölgede lojistik şirketleri kurulmuş, bir coğrafi bilgi sistemleri (CBS) merkezi oluşturulmuş, bankacılık ve sigorta hizmetleri gelişmiş, yeni ve büyük oteller hizmete alınmış ve bilimsel araştırmalara yön veren önemli akademisyenlerin ders verdiği bir üniversite kurulmuştur.

3. Elif'in yaşadığı bölgenin yeni durumdaki ekonomik faaliyetlerini sınıflandırırken hangi ölçütleri kullanabileceğinizi yazınız.

Cevap Anahtarı

Teknoloji ve bilginin gelişmesi, doğrudan doğal ortama bağlı olarak sürdürülen ekonomik faaliyetlerin varlığı, doğal kaynakların doğrudan doğadan elde edildiği doğal kaynak kullanımı, ham maddelerin işlenerek insanların kullanabileceği hâle getirildiği ekonomik faaliyetlerin varlığı, ham maddeler veya yarı işlenmiş maddeler kullanılarak yeni ürünler elde edilmesi üretim biçimi, doğrudan bir üretim görülmemekle birlikte insanlara ve diğer ekonomik faaliyetlere ürün ve hizmet sağlanması hizmet verme niteliği gibi ölçütler kullanılarak ekonomik faaliyetler sınıflandırılır.

4. Elif'in yaşadığı bölgede zamanla gelişen ekonomik faaliyetleri sektörlerine göre sınıflandırınız.

Birincil

Madencilik

İkincil

Meta işleme atölyeleri
Sanayi

Üçüncül

Bankacılık
Sigorta hizmetleri
Otel hizmetleri
Eğitim
Lojistik

Dördüncül

CBS

Beşincil

Akademisyenler
Bilim insanları

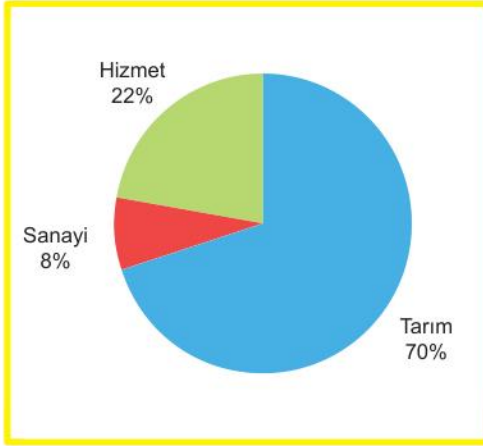
5. Yakın çevrenizde yapılan bir ekonomik faaliyet seçiniz. Seçtiğiniz faaliyetin hangi ekonomik sektöre ait olduğunu gösteren kısa bir açıklama yapınız.

Cevap Anahtarı

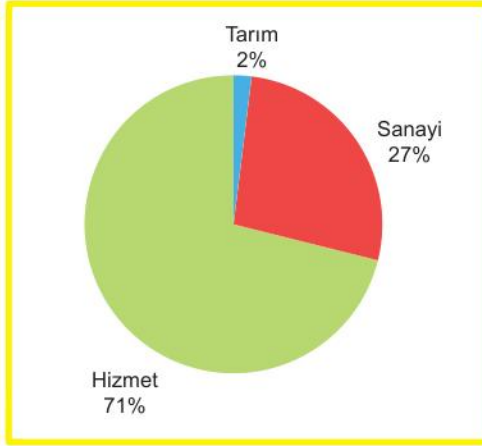
Cevap öğrenci yorumuna bırakılmıştır.

Aşağıda ekonomik sektörlerin (tarım, sanayi, hizmet) istihdam oranlarını gösteren iki farklı grafik verilmiştir.

Grafik 1

Grafik 2

Bu grafikleri dikkate alarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Nüfusunun ekonomik sektörlere dağılımı Grafik 1'deki gibi olan ülkelerin tarım, eğitim ve sağlık faaliyetleri hakkında genel bilgiler veriniz.

Cevap Anahtarı

Grafik 1'de nüfusun %70'i tarım sektöründe çalışmaktadır. Hizmet sektöründe çalışanların oranı ise %22'dir. Bu durumda grafik 1'deki özelliklere sahip ülkelerin gelişmişlik düzeyinin az, hizmet sektörünün (eğitim, sağlık, ulaşım vb.) yetersiz olduğunu belirten ifadeler ile tarımda çalışanların oranı fazla olmasına rağmen insan gücüne dayalı üretim yapıldığını ve verimin düşük olduğunu belirten ifadelerin yazılması beklenmektedir.

2. Aşağıda verilenlerden hangileri Grafik 2'ye sahip ülkelerin özellikleri olabilir? İşaretleyiniz.

- ☒ Gelişmişlik seviyesi yüksektir.
- ☐ Temel geçim kaynağı tarımsal faaliyetlerdir.
- ☐ Orta Afrika ülkesi olabilir.
- ☒ İnsani gelişme endeksi yüksektir.
- ☒ Avrupa ülkesi olabilir.
- ☐ Hizmet sektörü gelişmemiştir.
- ☒ Kişi başına düşen millî gelir yüksektir.
- ☐ Genelde işlenmiş ürün alır, ham madde satar.
- ☐ Beklenen yaşam süresi kısadır.
- ☒ Kişi başına düşen enerji tüketimi fazladır.
- ☒ Okuryazar oranı yüksektir.

3. Her iki grafiğe uygun üçer ülke örneği yazınız.

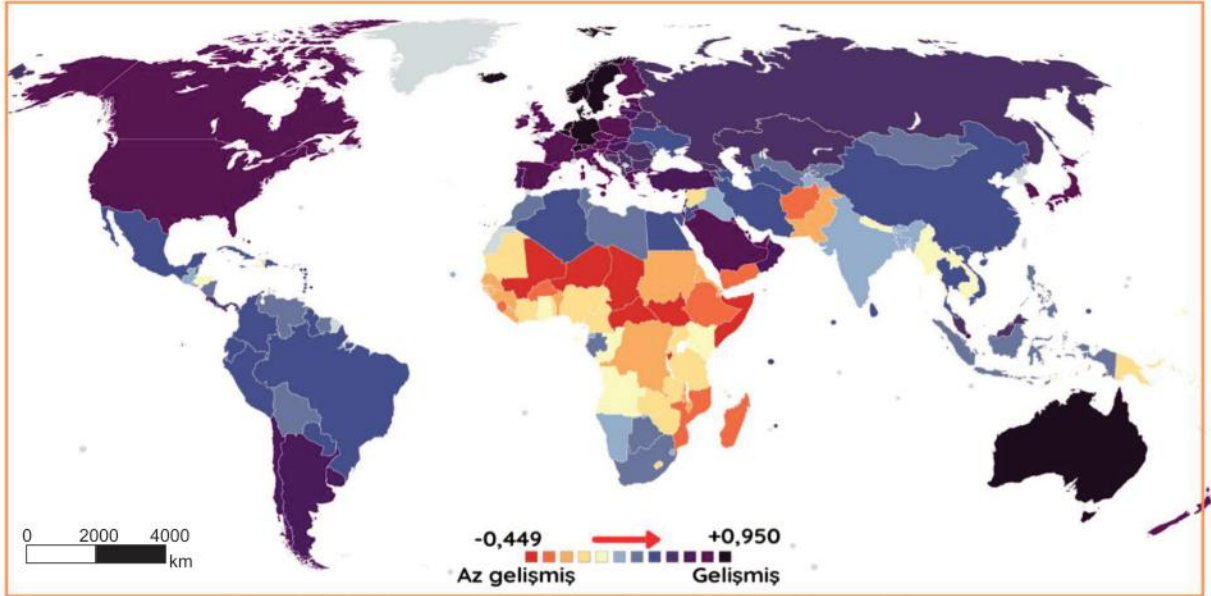
Grafik 1	Grafik 2
1- Nijerya	1- Almanya
2- Afganistan	2- Fransa
3- Çad	3- Kanada

4. Grafik 1 ve Grafik 2'ye örnek verdiğiniz ülkeleri hizmet sektörü bakımından karşılaştırınız.

Cevap Anahtarı

Grafik 1'deki ülkelerin az gelişmiş, grafik 2'deki ülkelerin ise gelişmiş olduğunu belirten ifadeler doğrultusunda açıklama yapılması beklenir. Örneğin grafik 2'deki ülkelerin hizmet sektörü (ulaşım, sağlık, hizmet vb.) bakımından gelişmişliğini vurgulayan ifadelerin yazılması beklenir.

İnsani gelişme endeksi belirli ölçütlere bakılarak belirlenmektedir. Bu ölçütlerden biri de nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılım oranlarıdır.

İnsani Gelişme Endeksi'ne Göre Ülkelerin Haritası

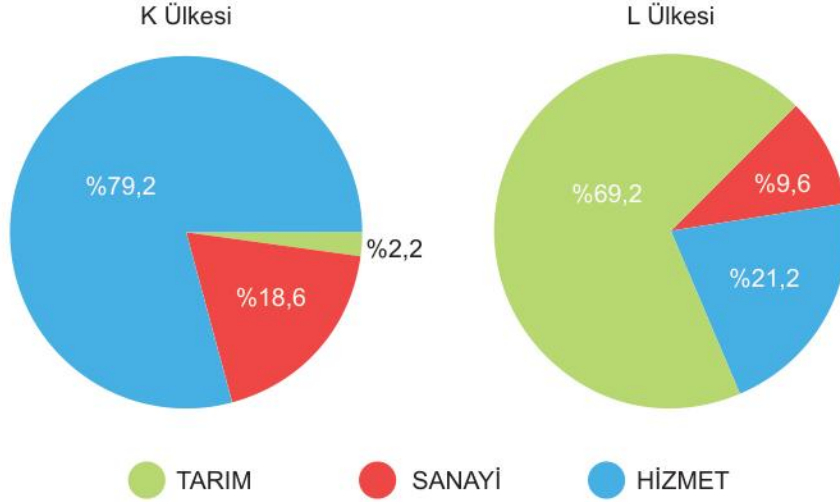
5. Grafik 1 ve Grafik 2'deki ekonomik sektörlerin istihdam oranlarını dikkate alarak insani gelişme endeksi ile nüfusun sektörel dağılımı arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

Cevap Anahtarı

Çalışan nüfusun ekonomik sektörlerle dağılışı ile ülkelerin gelişmişlik seviyesi arasında güçlü bir ilişki vardır. Hizmet sektöründe çalışanların oranının yüksek, tarım sektöründe ise çalışan oranı az olan ülkelerde insani gelişim endeksi yüksek olur. Bu nedenle grafik 2'deki ülkelerde insani gelişim endeksi grafik 1'deki ülkelere göre daha yüksektir.

Aşağıda K ve L ülkelerinde çalışan nüfusun sektörel dağılımını gösteren grafikler verilmiştir. Aşağıdaki soruları bu grafiklerden yararlanarak cevaplayınız.

1. Grafiklerde verilen tarım, sanayi ve hizmet faaliyetlerini ilişkili olduğu ekonomik sektörler ile eşleştiriniz. (Ekonomik sektörlerin kutularına, faaliyet numaralarını yazınız.)

- Birincil ekonomik sektör
- İkincil ekonomik sektör
- Üçüncül ekonomik sektör

2. L ülkesinde nüfusun büyük çoğunluğu (%69,2) tarımda çalışmasına rağmen, tarımın ülke ekonomisine (GSYİH) katkısı sanayi veya hizmet sektörleri kadar yüksek değildir.

Bu durumu, üretim teknolojileri ve katma değer gibi kavramları göz önüne alarak açıklayınız.

Cevap Anahtarı

L ülkesinde tarımda çalışanların oranı fazla olmasına rağmen üretim teknolojileri yetersizdir. Üretim ekstansif yöntemlerle yapılır. Bu nedenle ekonomiye katma değeri yüksek değildir.

3. K Ülkesinde tarımda çalışan insan sayısı diğer sektörlerde çalışanlara oranla çok azdır (%2,2). Bu durumun nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir? Seçiniz ve seçiminizi açıklayınız.

☐ K ülkesinde tarımsal üretim yapılmamaktadır. Çünkü.....

☒ K ülkesinde modern (intensif) tarım yöntemleri uygulanmaktadır. Çünkü.....

Cevap Anahtarı

K ülkesinde tarımda modern yöntemler uygulandığından insan gücüne duyulan ihtiyaç azdır.

4. Bir ülkenin hizmet sektörünün gelişmiş olması, o ülkedeki insanların yaşam standartları (eğitim seviyesi, ortalama ömür, gelir düzeyi) hakkında nasıl bir ipucu verir? Kısaca açıklayınız.

Cevap Anahtarı

Hizmet sektörünün ulaşım, ticaret, eğitim, sağlık, turizm vb. faaliyetlerle ilişkili olduğunu ve buna bağlı olarak hizmet sektörü gelişmiş ülkelerde yaşam koşullarının daha iyi olduğunu belirten ifadelerin yazılması beklenir. (Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.)

5. K ve L ülkelerini gelişmişlik seviyelerine göre karşılaştınız. Yapacağınız karşılaştırmada (teknoloji, hammadde ihracatı, eğitim seviyesi, sanayileşme, refah seviyesi) kavramlarını kullanınız.

Cevap Anahtarı

K ülkesinin grafiğinde verilen değerlere baktığımızda ülkenin gelişmiş olduğu görülmektedir. Çünkü ülkede çalışanların çoğu hizmet sektöründedir. Bu da gösteriyor ki ülkede eğitim, sağlık, yazılım ve teknoloji gelişmiştir. Ülke teknolojik olanaklardan yararlanmaktadır.

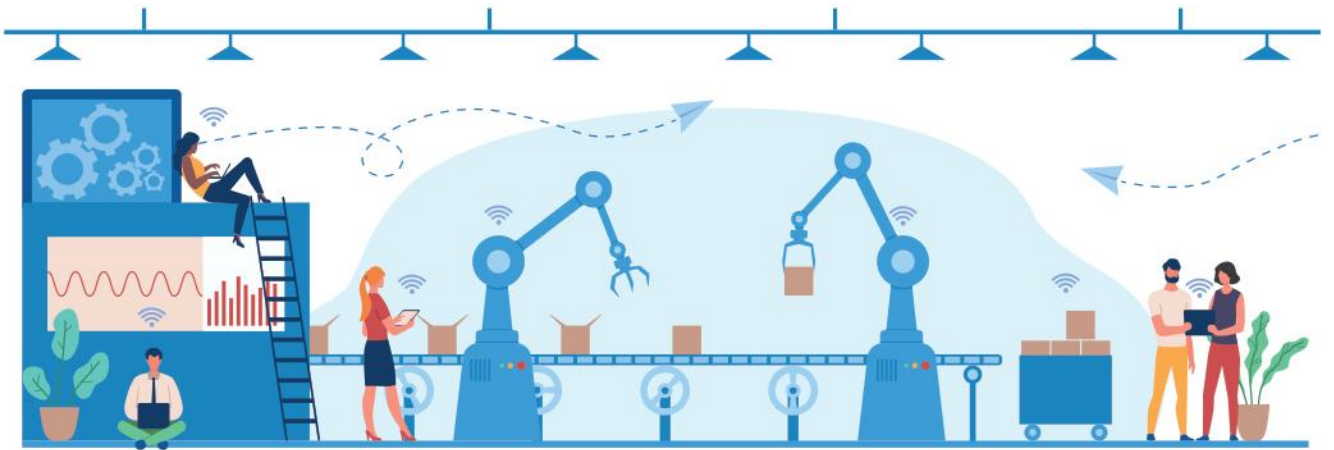
L ülkesinin grafiğinde verilen değerlere baktığımızda ülkenin az gelişmiş olduğu görülmektedir. Çünkü ülkede çalışanların çoğu tarım sektöründedir. Bu da gösteriyor ki ülkede sanayileşme yeterli düzeyde değildir.

Bu durumda K ülkesinin ham madde ihtiyacı fazladır. Bu sebeple ham madde ithalatı yapar, sanayi ürünü ihraç eder. L ülkesi ise ham maddelerini işleyecek teknolojiye sahip olmadığından ihraç eder. İşlenmiş ürün ithal eder.

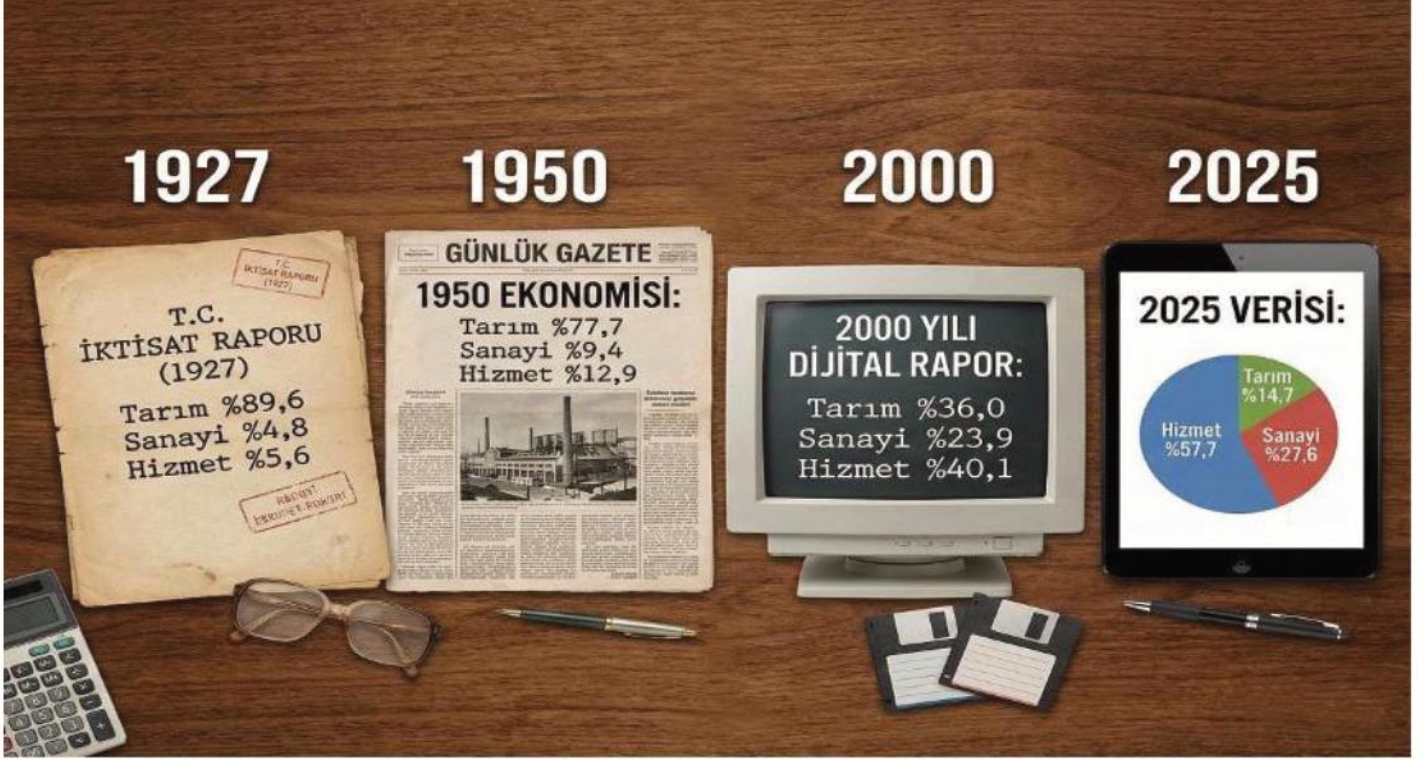

6. Aşağıdaki tabloda verilen ekonomik sektörlerin tanımını yaparak kapsadığı başlıca faaliyetleri yazınız.

Ekonomik Sektör	Tanım	Kapsadığı faaliyetler
Birincil	Doğrudan veya dolaylı doğal ortamdan ham madde temin etmedir.	Hayvancılık, tarım, balıkçılık, ormancılık ve madencilik
İkincil	Birincil ekonomik faaliyetlerle elde edilen ham maddenin işlenip insanların kullanabileceği hale dönüştürüldüğü faaliyetlerdir.	Sanayi (endüstri), enerji üretimi ve inşaat
Üçüncül	İnsanlara yapılan hizmetleri ifade eder.	Ticaret, eğitim, sağlık, güvenlik, hukuk, büro, finans, ulaşım, iletişim, turizm hizmetleri
Dördüncül	Bilgi ve veri işleme faaliyetlerini kapsar.	İletişim hizmetleri, piyasa araştırmaları, donanım ve yazılım hizmetleri, çevrim içi hizmetler, reklam yayıncılığı, coğrafi bilgi sistemleri (CBS), AR-GE
Beşincil	Temel olarak yüksek seviyede karar verme mekanizmalarını kapsar. Bu sektörde çalışanlar genellikle eğitim seviyesi yüksek olan kişilerdir.	Yöneticiler, bilimsel araştırmalara yön veren akademisyenler, küresel şirketlerin CEO'ları

Aşağıda Türkiye’de yıllara göre çalışan nüfusun tarım, sanayi ve hizmet sektörlerine dağılım yüzdeleri verilmiştir.

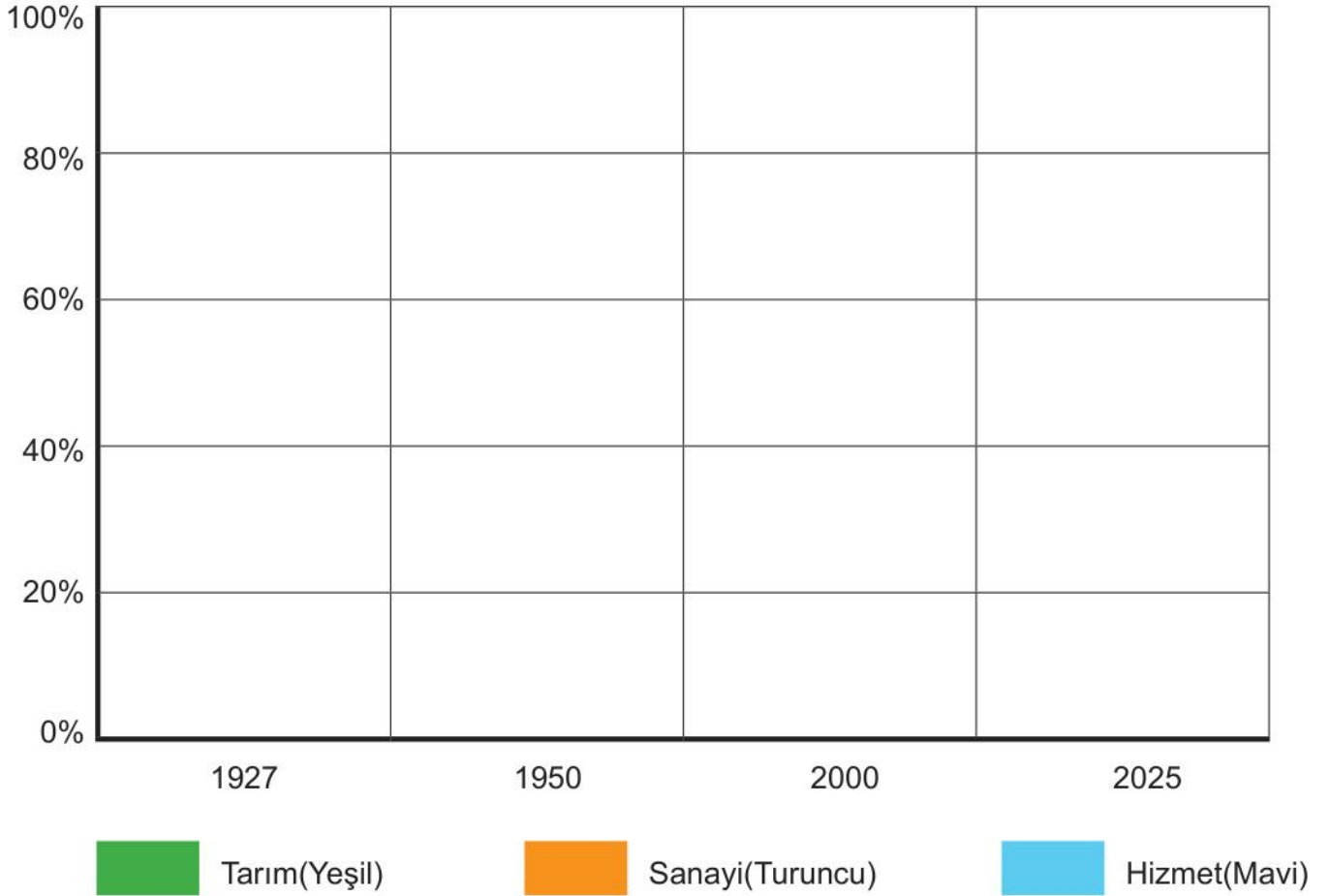

1. Ekonomik sektörlere yönelik verileri aşağıdaki tabloya yerleştiriniz.

YIL	TARIM (%)	SANAYİ (%)	HİZMET (%)
1927	89,6	4,8	5,6
1950	77,7	9,4	12,9
2000	36,0	23,9	40,1
2025	14,7	27,6	57,7

2. Oluşturduğunuz tablodaki verileri kullanarak aşağıdaki alana Türkiye'de çalışan nüfusun yıllara göre sektörel dağılımını gösteren bir grafik çiziniz.

Başlık: Türkiye'de Çalışan Nüfusun Belirli Yıllara Göre Sektörel Dağılımı

3. Çizdiğiniz grafiği inceleyiniz ve Türkiye'nin 1950 ve 2025 yılları arasındaki sektörel değişimini değerlendiriniz.

Cevap Anahtarı

Türkiye'de 1950–2025 yılları arasında en belirgin artış hizmet sektöründe olmuştur (12,9'dan 57,7'ye). Hizmet sektöründeki bu büyüme; dijitalleşme, eğitilmiş iş gücünün çoğalması ve kentleşmenin devam etmesiyle açıklanabilir. Bu durum, Türkiye'de istihdamın giderek daha fazla hizmet sektöründe toplandığını göstermektedir. Tarım sektörünün ekonomideki payında azalma olurken sanayi sektörünün payında artma olmuştur.

4. Türkiye’de hizmet sektöründe çalışanların oranının artmasının ülkenin gelişmişlik düzeyi ile ilişkisini açıklayınız.

Cevap Anahtarı

Hizmet sektöründe çalışanların oranının artmasının gelişmişlik düzeyi ile ilişkili olduğunu, Türkiye’nin gelişme gösteren bir ülke olduğunu bu nedenle hizmet sektöründe çalışanların oranının fazla olduğunu belirten ifadelerin cevap olarak yazılması beklenir.

5. Çevrenizdeki (aile, komşular) en az 5 yetişkine hangi sektörde çalıştıklarını sorunuz. Aldığınız cevabı aşağıdaki alana yazınız. Bu kişilerin çalıştıkları sektörel dağılım, Türkiye’nin 2025 yılı sektörel dağılım grafiği ile örtüşüyor mu? Açıklayınız.

Kişi 1	
Kişi 2	
Kişi 3	
Kişi 4	
Kişi 5	

Cevap Anahtarı

Öğrencilerin meslek sorusuna aldığı cevaplara göre açıklamalar yapılacaktır. Bu nedenle sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır.

Aşağıdaki gazete haberini inceleyerek 1- 4. soruları, haberin içeriği doğrultusunda cevaplayınız.

GAZETE

Cumhuriyet'in ilk yıllarında nüfusun büyük çoğunluğu tarımla uğraşmakta ve tarımın Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) içindeki payı diğer sektörlerden fazlaydı. Ancak 1950'lerden sonra başlayan sanayileşme hamlesi ve 1980 sonrası dışa açılma politikalarıyla hizmet sektörünün payı hızla arttı. Günümüzde gelişmiş ülkeler seviyesine yaklaşan Türkiye'de, hizmet sektörü ekonominin lokomotifi konumundadır.

Tablo: Türkiye'nin Yıllara Göre Gayrisafi Yurt İçi Hasılasının Sektörel Dağılımı

	Tarım (%)	Hizmet (%)	Sanayi (%)
1924	48	44	8
1950	41	46	3
1980	24	55	21
1993	14	59	27
2006	11	60	29
2019	6	66	28

1. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda, Türkiye ekonomisindeki değişimi göstermek için hangi grafik türü daha uygundur? İşaretleyiniz.

- ☐ Çizgi grafiği
- ☒ Sütun grafiği
- ☐ Daire grafiği

2. Seçtiğiniz grafiğin temel amacını aşağıdaki alana yazınız.

Cevap Anahtarı

Türkiye ekonomisinin sektörlere göre yıllar içerisindeki değişimini göstermek, tarım toplumundan sanayi ve hizmet toplumuna geçiş sürecini göstermek gibi ifadeler kullanılması cevap sayılacaktır.

3. Türkiye'nin 1924 ve 2019 yıllarına ait sektörel dağılımını göz önünde bulundurarak Gayrisafi Yurt İçi Hasılasını karşılaştıran uygun bir grafik çiziniz. (Tarım, sanayi ve hizmet sektörleri için farklı renk kalem kullanınız)

Cevap Anahtarı

Tablodaki yıllara göre verilen rakamlarla sütun grafiği oluşturulması beklenmektedir.

4. Çizdiğiniz grafiği dikkate alarak tarım sektörünün ekonomideki payını gerekçeleriyle değerlendiriniz.

Cevap Anahtarı

Tarım sektörünün ekonomideki payı azalmıştır. Ancak bu durum tarımsal üretimin azaldığı anlamına gelmez. Aksine tarımsal üretimde artış yaşanmıştır. Bu durumun nedeni tarım dışı sektörlerin (sanayi, hizmet) ekonomideki payının artmasıyla ilgilidir.

5. Türkiye’de hizmet sektörünün ekonomideki payının artması hangi alanlarda yaşanan gelişmeler ile ilgilidir? İşaretleyiniz.

Eğitim

Sağlık

Ormancılık

Turizm

Hayvancılık

Bankacılık

Ulaşım

Madencilik

Tarım

